

**Каси взаємодопомоги київської секції наукових співробітників
(1920 - 1930 р.)**

Діденко К.В.

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини, викладач
кафедри всесвітньої
історії та правознавства

Для інтелектуальної праці, як відомо, потрібно зовсім не багато, спокій і цілковита душевна рівновага. Творчість наукового співробітника може мати позитивні наслідки, найбільшу ефективність тільки тоді, коли науковець повністю віддається дослідницькій роботі, скупчує навколо неї всі свої сили, а його нервово-мозкова енергія нормально (без перешкоди, спокійно) мобілізується й демобілізується в процесі наукової творчості.

Будь-яке відволікання його сил, його сконцентрованої свідомості в іншу, від об'єкта його дослідження сторону негативно впливає не тільки на продуктивність його праці, а й на психологічний стан самого науковця і тоді вже й годі думати про будь-яку наукову роботу.

У 20-ті рр. ХХ ст. науковці з нечуваним ентузіазмом й трудовим напруженням віддають себе новому будівництву СРСР. Інтелігенція цього періоду історії стала своєрідним полігоном експериментів, в рамках якого влада різними способами намагалася переформатувати цю групу як складову частину соціально-класової структури суспільства. Кожний працівник науки був на обліку, продуктивність праці якого становило бойове завдання, тому керівництво створювало умови для наукових співробітників, які робили б його працю найефективнішою. До таких умов потрібно, безперечно, віднести забезпечення родини на випадок смерті наукового співробітника. Радянська

влада зробила вагомий крок в цій складній ситуації, видавши Закон «Про академічну пенсію». В цьому законі зазначалося, що допомога буде видана в повному обсязі лише в тому випадку, коли в сім'ї померлого науковця залишаться троє непрацевдатних членів. Проте пенсія не вирішувала всіх нюансів, які виникали в такій складній ситуації. Одним із прикладів цього можна зазначити те, що пенсія залежала від вислуги років, але це не все одно вирішувало питання. Пенсія за тодішнього фінансового становища бюджету не забезпечувала належного життєвого рівня, розмір її залежав від числа осіб в сім'ї, яким ще не виповнилося 18-ти років. Ці члени родини після смерті батька-годувальника й зазнавали найбільшого лиха, – вони не мали змоги закінчити вищого навчального закладу освіти і здобути певну кваліфікацію; від моменту смерті наукового співробітника до моменту, коли родина отримає пенсію, вона перебувала майже без усяких засобів до існування, тому, що під час хвороби останні кошти витрачаються на ліки.

У процесі аналізу цих обставин в київській секції наукових співробітників виникла ідея організації самодопомоги, а саме: каси допомоги на випадок смерті, на зразок тих кас, що були вже в деяких профспілкових організаціях. Проект статуту такої каси, що його опрацювала спеціальна комісія, Бюро секції ухвалило на засіданні [1, арк. 18; 3 арк. 20].

За цим статутом каса організувалася й працювала під ідейним керівництвом Київського Бюро секцій наукових співробітників і організувалася для надання грошової допомоги родині померлого співробітника. Вступ до каси для кожного члена секції був добровільним і початку свого існування становила не менше 200 членів Секція Наукових Співробітників. Учасником каси взаємодопомоги був кожний науковий працівник, зареєстрований в Київській секції наукових співробітників. Про своє бажання вступити до учасників каси науковий співробітник подавав заяву до Бюро каси, яке мало протягом двох тижнів розглянути справу. Бюро каси мало свою печатку з найменуванням «Бюро каси допомоги на випадок смерті при Київській Секції Наукових Співробітників. При офіційному вступі, після сплати

вступного внеску, членам каси видавалися членські книжки з печаткою Бюро каси. Кожна особа, що вступала до каси, давала письмове зобов'язання вчасно сплачувати чергові й щомісячні внески й користися статутів каси [2, арк. 30].

Кошти каси становили вступні внески (1 крб. 50 коп.) й чергові, які сплачувалися тоді, коли помер хто-небудь з членів каси. Отже, розмір допомоги залежав, по-перше, від числа членів каси, по-друге від розміру одноразових внесків, що її визначають загальні збори каси, в статуті 1 крб. 50 коп. в разі смерті когось із учасників каси. Кошти, що надходили до каси, складали два фонди: фонд допомоги на випадок смерті та запасний фонд [2, арк. 30].

Фонд допомоги на випадок смерті становив чергові внески учасників каси, а запасний фонд складався з залишків фонду допомоги на випадок смерті. Порядок звітності для кожного фонду визначався постановою загальних зборів.

Усіма справами каси завідували загальні делегатські збори учасників каси й Бюро каси. Бюро каси обиралося на 1 рік на загальних або на делегатських зборах учасників каси і складалося з 5 – 7 осіб, що обирали з-поміж себе голову, скарбника і секретаря [4, арк. 35].

До компетенції загальних або делегатських зборів учасників каси належало: вибори членів Бюро та Ревізійної Комісії; розгляд і ухвала періодичних і річних звітів та кошторису витрат каси; визначення й зміна розміру щомісячних внесків учасників каси, розміру пені за невчасну виплату цих внесків; запровадження, окрім внесків, інших способів поповнення коштів каси; розподіл коштів каси на фонди й визначення порядку переховування їх; зміна статуту каси; порушення питання про ревізію справ каси; розгляд скарг; виключення членів, окрім випадків автоматичного виключення або добровільного виходу; розгляд усіх справ, що висуває Бюро; розгляд і ухвала правил і інструкцій діяльності Бюро каси та інших органів каси; запровадження одноразових внесків, щоб поповнити кошти каси.

Загальні делегатські збори учасників каси скликалися не менш, як 1 раз на рік. Загальні збори учасників каси вважалися за законні, коли на них були

присутні не менш, як – 1/2 учасників каси; об'яви про скликання і проведення зборів вивішувалися не пізніше, як за тиждень до самих зборів.

Ревізії справ каси провадила Ревізійна Комісія, що її обирали загальне зібрання членів каси. Ревізійна комісія обиралася з 3-х осіб і 2-х кандидатів на 1 рік. Про наслідки своїх ревізій та обстежень Ревізійна Комісія доповідала загальному зібранню учасників каси. Річний звіт каси обов'язково мала затвердити Ревізійна Комісія. Бюро каси подавало на розгляд Ревізійної Комісії проект кошторису каси на наступний рік до розгляду його на загальному зібранні [3, арк. 40].

Що ж стосується самої допомоги, то вона була досить вагомою в той складний час для сім'ї померлого науковця. Зазначалося, що коли помирав учасник каси, не важливо з яких причин це траплялося, – видавалося 90% до суми, що виходить, як помножити чергові внески (1 крб. 50 коп.) на пересічне число учасників каси на кожне перше число останніх трьох місяців (разом із місяцем смерті). Учасникам каси, що брали участь у касі менш, як 6 місяців, видавалася тільки 1/2 допомоги. Одержати допомогу на випадок смерті спадкоємці мали право протягом 2-х років

Учасникам каси надавалося право в свою членську книжку вписувати особу, або осіб, що мали право отримувати допомогу на випадок смерті самого учасника. Цей запис та подальші зміни його мали бути затверджені, крім підпису учасника каси, підписами та печаткою Бюро каси до смерті учасника каси.

Також, в статуті каси допомоги на випадок смерті окремо було прописано, що наукові співробітники могли як добровільно стати учасниками каси, так і автоматично могли бути виключені з неї. Разом з тим зазначалися причини, через які науковці втрачали можливість залишатися членами каси допомоги. А саме: учасники, що порушували правила про внески та інші фінансові зобов'язання, встановлені постановами загальних зборів та Бюро каси; виключені з СНР з особливих причин постановою Бюро СНР; особи, що вибували з каси, мали право протягом трьох місяців з дня їхнього виключення

знов брати участь у касі, якщо вони сплачували за один раз геть усю свою заборгованість та могли внести нові внески, за таких обставин вони не втрачали свого стажу; вибуття з каси можливе також з бажання учасника каси після власної його про це заяви; особи, що протягом 3-х місяців з дня повідомлення не сплачували належні з них внесків, тимчасово позбавлялися права на допомогу у випадку смерті; особи, що тимчасово втратили своє право на участь в касі й не поновили його протягом 3-х місяців, вважалися остаточно виключені з каси, вступити знову до каси вони можуть тільки на загальних умовах [4, арк. 65].

Отже, на початку 20-х рр. ХХ ст. була організована каса допомоги на випадок смерті наукового співробітника, яка головним своїм завданням вважала надавати одноразову грошову допомогу членам сім'ї учасника каси на випадок його смерті. Самі ж учасники каси у своїх спогадах зазначали – Як один із учасників секції зазначав - «Допомога родині померлого товариша відповідає нашій глибокій внутрішній потребі; організація каси дає зручний спосіб заспокоїти цю потребу і полегшити становище своєї родини, на випадок нашої смерті» [3, арк. 148-150].

Список використаних джерел:

1. Бюлетень Київської секції наукових робітників. – 1929. – Серпень – Вересень. – № 8 – 9. – С. 18 – 20.
2. Бюлетень Київської секції наукових робітників. – 1929. – Грудень. – № 12. – С. 31 – 32.
3. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (далі – ЦДАВО України). – Ф. 331. – Оп. 1. – Спр. 149. – 280 арк.
4. ЦДАВО України. – Ф. 331. – Оп. 1. – Спр. 150. – 143 арк.